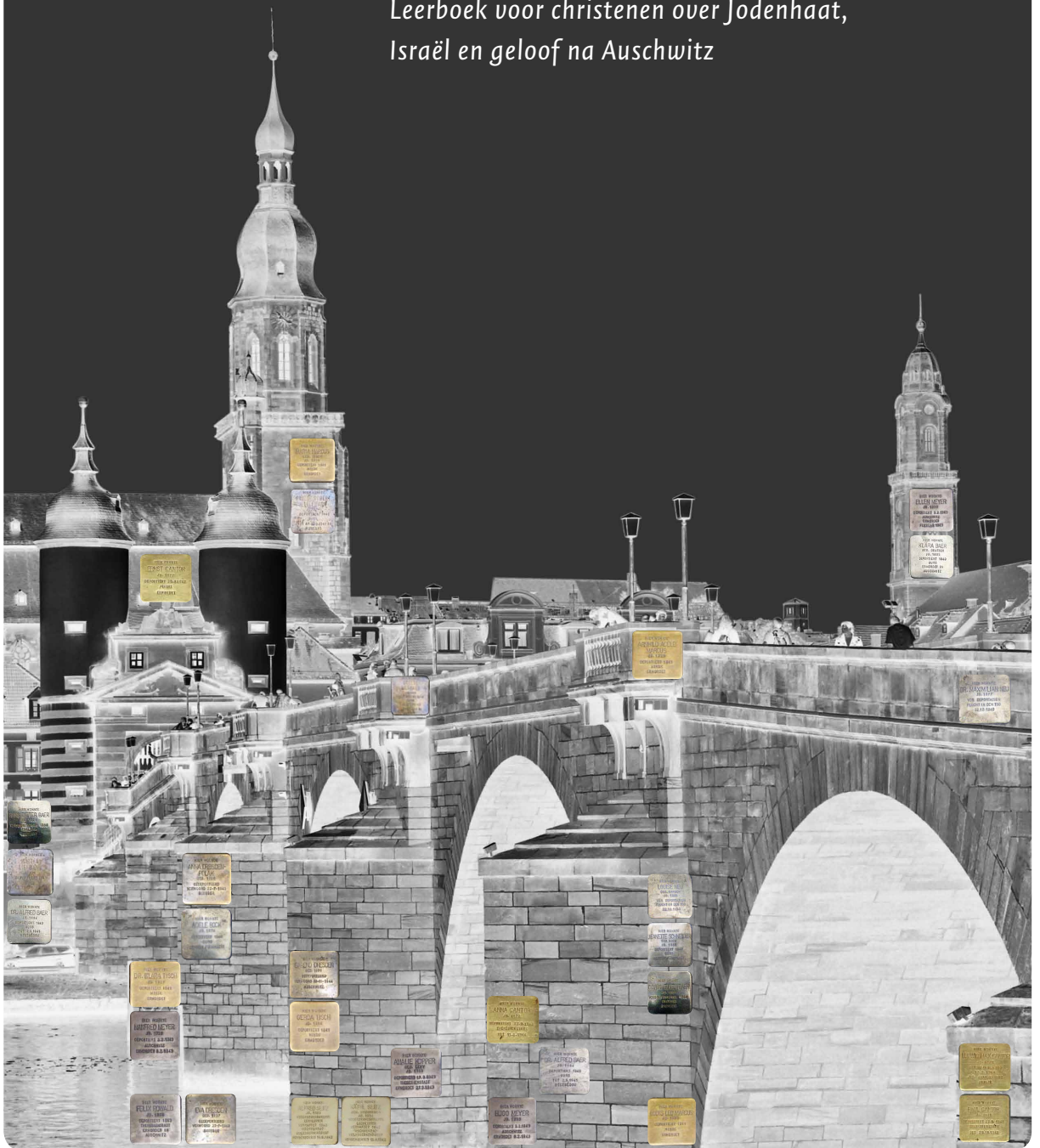

Klaas de Jong

DE STRUIKELSTENEN VAN HEIDELBERG

Leerboek voor christenen over Jodenhaat,
Israël en geloof na Auschwitz

DIT IS EEN PREVIEW - Zie www.toetssteen-boeken.nl voor meer informatie.

DE STRUIKELSTENEN VAN HEIDELBERG

DIT IS EEN PREVIEW - Zie www.toetssteen-boeken.nl voor meer informatie.

Klaas de Jong

DE STRUIKELSTENEN VAN HEIDELBERG

*Leerboek voor christenen over Jodenhaat,
Israël en geloof na Auschwitz*

2012

Uitgeverij Toetssteen
Westerveld (Drenthe)

*Een toetssteen is een harde zwarte steen die gebruikt
wordt om te testen of goud echt is. Door het gebruik
komen er gouden strepen op de zwarte steen.*

⁴ Tegen uw volk smeden zij een complot,
ze spannen tegen uw lieveling samen,
⁵ en zeggen: 'Kom, wij verdelgen dit volk,
Israëls naam zal nooit meer worden genoemd.'

Asaf in Psalm 83

¹⁴ Wees niet bang, kleine Jakob,
arm volk van Israël,
ik zal je helpen – spreekt de HEER –,
de Heilige van Israël is je bevrijder.

Jesaja 41

Copyright
Omslagontwerp
Vormgeving binnenwerk
Druk
Uitgave
ISBN

© 2012 Klaas de Jong
Willeke Brandsma
WOUWontwerp, Steenwijk
Zalsman Grafische bedrijven, Zwolle
Toetssteen, Westerveld (Drenthe)
978-90-818914-0-0

www.toetssteen-boeken.nl

INHOUD

LEESWIJZER 11

1 DE HAAT TEGEN DE JODEN IN DE TWEDE WERELDOORLOG

- De brug van Heidelberg 17
- Hitlers kruis 20
- De ariërverklaring in Nederland 22
- Anne Frank en Corrie ten Boom 24
- De rechtvaardigen van Nieuwlande 25
- Wat maakte Rachab tot een rechtvaardige? 27
- Prikkeldraad verbindt 29
- Auschwitz en het lijden van Job 31

2 WIE ZIJN EIGENLIJK DE JODEN?

- Antisemitisme of Jodenhaat 34
- Jood komt van Juda 35
- Twee stammen of alle twaalf? 37
- Israël 38
- Volk of godsdienst? 39
- Volk en land 40
- Joodse en christelijke godsdienst? 43

3 HET HEIL IS UIT DE JODEN

- Jezus bij de Jakobsbron 46
- Jezus in de synagoge 47
- De zegen van Jakob 49
- Koning en hogepriester zonder oorsprong 51

4 AFSTAND TUSSEN KERK EN ISRAËL

- Hoe is Zijn naam en hoe de naam van Zijn Zoon? 54
- Jezus is een Griekse naam 56
- Maria is Mirjam 57
- De kerk gaat zijn eigen weg 58
- Rome verschuift het Paasfeest 60
- Het getto 62
- Kerken vol beelden 63
- Babylonische invloeden in de kerk 65

5 WAAROM HAAT MEN DE JODEN?

- Wat zit er toch achter de haat tegen de Joden? 70
- Zijn bloed kome over ons en onze kinderen 72
- Het bloed van Jezus 74
- Jodenhaat verklaard vanuit de Heidelberger 76
- Rassenwaan en jaloezie 77
- De Shoah is een strijd om Jeruzalem 78
- Israël voldoet niet aan onze verwachtingen 81

6 WAAROM EEN UITVERKOREN VOLK?

- Waarom zonderde God een volk af uit de volkeren? 84
- De belofte aan Eva 85
- De vrouw en de draak 86
- De weeën komen na de geboorte 87
- De taak van Israël eindigt niet met de geboorte van Jezus 88
- Liefde 90

7 DE LIJDENDE KNECHT

- Zalig bent u als men u smaadt en vervolgt omwille van Mij 94
- Ik riep mijn zoon uit Egypte 95
- De knecht van de Heer JHWH in Jesaja 96
- Simon, de kruisdrager 98

8 CALVINISME EN ISRAËL

- Een blinde vlek in de Heidelberger 100
- De kerk als het nieuwe Israël? 102
- Een koninkrijk van priesters 104
- Het goddelijk geheim over Israël 105

9 JODENHAAT VANDAAG EN MORGEN

- Juichkreten voor Israël 108
- In het stadion 109
- Een tijdbom in het Midden-Oosten 110
- Zwaarden omsmeden tot ploegscharen 112

10 VERVOLGING VAN CHRISTENEN

- Vervolging van christenen 116

LITERATUUROVERZICHT 121

ILLUSTRATIES VAN E. M. LILIEN 123

DANKWOORD 125

DE JODENWEG 127

LEESWIJZER

WAAROM DIT BOEK?

We zagen het niet aankomen dat ons buurland zou proberen om de Joden totaal te vernietigen. De grote waarschuwing van de ‘Kristallnacht’ leidde in 1939 tot de bouw van kamp Westerbork om Joodse vluchtelingen uit Duitsland op te vangen. Himmler kon dit kamp zo overnemen om er een doorvoerkamp naar de gaskamers van Auschwitz en Sobibor van te maken.

Onze regering maakte wel een plan voor evacuatie van het koninklijk huis, maar bereidde niets voor om de 140.000 keurig geregistreerde Joodse burgers te beschermen.

Het calvinistische Nederland was simpelweg onwetend. Het belangrijkste leerboek van de calvinistische kerken, de Heidelbergse Catechismus, leert ons niets over het volk Israël, terwijl Jezus toch letterlijk zei: ‘Het heil is uit de Joden.’ Dat is niet verwonderlijk want dit boek is ontstaan in de tijd van de reformatie, toen Calvijn en Luther zich moesten bezighouden met de strijd tussen genade en het kopen van aflaten.

Met dit boek wil ik een gebrek aan kennis opvullen. Maar ik wil ook laten zien dat Auschwitz niet het einde is, maar juist de aanloop naar een nieuwe fase in de geschiedenis. Voor Luther was de brief van Paulus aan de Romeinen de wegwijzer naar de kerkhervorming. Maar in deze brief wijst Paulus ons ook op een goddelijk geheim: een nieuwe fase in de geschiedenis waarin het volk Israël een hoofdrol speelt. Paulus vond deze kennis belangrijk voor de volgelingen van Jezus. Dus laten we proberen hier meer van te weten te komen!

Al schrijvende is bij mij het inzicht verdiept in de relatie tussen Jezus en de Joden. Het is wonderlijk om te ontdekken hoe het volk ongewild en zonder het te weten een schaduwbeeld vormt van de lijdende Messias. Ze zijn als Job die onwetend was van de aanvallen van de demonische machten op hem en op zijn kinderen. De moedwillige moord op zes miljoen

Joden nog maar iets meer dan 65 jaar geleden is niet te bevatten, maar we mogen niet vergeten.

Voor mij is het duidelijk dat na Auschwitz God niet dood verklaard kan worden, maar dat de oprichting van het Koninkrijk van de vredevorst Jezus nabij is. Ik sluit mij graag aan bij de laatste zondagen van de Heidelberger Catechismus, die ons oproepen om te bidden om verlossing van de boze en de komst van het koninkrijk van God.

Dit boek is bedoeld om u voor te bereiden op de toekomst. Daarvoor is het belangrijk dat u geschiedenis en toekomst van het volk van Israël en van de volgelingen van Jezus kent. Ik hoop met dit boek bij te dragen aan uw kennis, maar pak vooral ook uw Bijbel er bij. Zelf heb ik verschillende vertalingen gebruikt, omdat soms de ene vertaling in detail helderder is dan de andere. Verschillen in vertaling, maar gelukkig is in al die vertalingen de hoofdboodschap hetzelfde:

'...God, onze redder, die wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen. Want er is maar één God, en maar één bemiddelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus, die zichzelf gegeven heeft als losgeld voor allen...'

(1 Thimoteüs 2:5-6)

WAAROM BEPAALDE WOORDEN?

Het gebruik van sommige woorden in dit boek vraagt om een toelichting:

DE HEIDENEN

Heidenen, dat zijn naar ons idee de mensen die niets met het christendom te maken willen hebben. In de Bijbel is er sprake van het volk Israël en van de overige volkeren ofwel de heidenen. Van nature hoor ik bij de heidenen.

Sinds het eerste Pinksterfeest na de hemelvaart van Jezus is er iets nieuws: de Gemeente (met hoofdletter). Die bestaat uit alle mensen die Jezus Christus, de Messias, als hun Verlosser aanvaardden. De Gemeente bestaat zowel uit mensen afkomstig uit het volk Israël als mensen afkomstig uit de volkeren, de heidenen. De leden van de Gemeente hebben een bijzondere status. Het zijn burgers van een rijk in de hemelen (Filippenzen 3:20).

DE NAAM JHWH

De vertalers van de Nieuwe Bijbel Vertaling (NBV) hebben wel nagedacht over een alternatief voor het woord HEER of HEERE, dat gebruikt werd in de NBG-vertaling van 1951 en in de aloude Statenvertaling. In de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst staat hier de Naam van God JHWH. In alle Nederlandse Bijbelvertalingen waaronder ook de Willibrordvertaling, Groot Nieuws en Het Boek is helaas geen oplossing gevonden voor de weergave van de Naam van God en heeft men het gelaten bij een titel. Vertaler Peter Oussoren heeft in de Naardense Bijbel gekozen voor de Ene in plaats van HEER.

Alleen in de vertaling van het Nieuwe Testament van de Aramese Peshitta door Nierop vinden we de naam JHWH en wordt niet de titel Christus maar Messias gebruikt.

Ik geef er de voorkeur aan om dicht bij het Hebreeuws en het Aramees, de spreektaal in de tijd van Jezus, te blijven. Daarom zou ik het liefst JHWH schrijven waar in de Nederlandse Bijbels HEER of HEERE staat, maar

voor de duidelijkheid heb ik gekozen voor de Heer JHWH.

Als u gelooft in Jezus als de Zoon van God is er een veel mooiere titel dan HEER: u mag dan God Vader noemen!

SHOAH EN HOLOCAUST

Met Shoah en Holocaust bedoelen we de systematische vernietiging van zes miljoen Joden in de Tweede Wereldoorlog. Shoah is een Hebreeuws woord en Holocaust komt uit het Grieks. Maar Shoah betekent vernietiging en Holocaust brandoffer. De Joden geven de voorkeur aan het woord Shoah.

MESSIAS EN CHRISTUS

De titel Christus is vanuit het Grieks en betekent gezalfde. Het Hebreeuws gebruikt hiervoor Masjiach ofwel Messias. Met het gebruik van de titel Messias voor Jezus blijf ik voor mijn gevoel dichter bij Zijn oorsprong.

BIJBELTEKSTEN

We hebben in het Nederlands een rijke keus aan Bijbelvertalingen. Op de website www.biblija.net kun je maar liefst zes verschillende vergelijken met een druk op de knop. Bovendien kun je ook nog eens vertalingen in streektalen gebruiken en in het Engels, Duits, Frans, etc. In eerste instantie kies ik voor de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbel Genootschap en de herziene Statenvertaling (HSV) maar soms gebruik ik ook de NBG van 1951.

Met de moderne techniek is het heel makkelijk geworden om verschillende vertalingen te vergelijken. Maar we moeten natuurlijk in gedachten houden dat de Bijbel een onvoorstelbaar groots geheel is. We hebben het licht van de Geest van God nodig om Zijn Woord te begrijpen. Dan nog blijft ons inzicht beperkt en moeten we het voor ons niet begrijpbare in geloofsvertrouwen parkeren. Maar door steeds weer te lezen groeit ons inzicht in de loop der jaren en daarmee onze bewondering voor de Wijsheid en Liefde van onze Schepper en hemelse Vader.

1

De haat tegen de Joden in de Tweede Wereldoorlog

DE BRUG VAN HEIDELBERG

Ik heb een zwak voor de romantische, oude steden in Duitsland. Van de historische Nederlandse en Vlaamse steden kan ik ook genieten, maar onze bakstenen gebouwen zijn niet zo zoet als de Duitse vakwerkhuizen en gepleisterde gebouwen in zachte kleuren. Heidelberg is zo'n romantische stad. Bij de brug over de Neckar is het uitzicht over de stad net een sprookje. De Alte Brücke is een prachtige stenen boogbrug. De stadspoort met torens achter de brug lijkt meer op een bouwsel in de Efteling dan op een bouwwerk in een echte stad. Hoog boven de stad torent het kasteel van Heidelberg. In de zestiende eeuw zetelde daar Frederik de Vrome, keurvorst van de Palts. De oorspronkelijke betekenis van Vrome is dappere, maar je kunt keurvorst Frederik III ook gerust een vroom man in onze betekenis van het woord noemen. Hij was gegrepen door de reformatie, die in Duitsland op gang kwam nadat de monnik Luther in 1517 zijn stellingen spijkerde op de deur van de slotkerk van Wittenberg. Maar terwijl de meeste Duitse vorsten Luthers werden, was Frederik de Vrome een aanhanger van Calvijn. Het trof dat in zijn stad al eeuwen een universiteit was gevestigd. Daar waren genoeg theologen beschikbaar om de geloofsleer van de reformatie ordelijk en duidelijk samen te vatten. Dankzij Frederik de Vrome verscheen in 1563 de Heidelberger Catechismus. In hetzelfde jaar zorgde Datheen al voor een Nederlandse versie en daar is protestants Nederland eeuwenlang mee opgevoed. Als tiener heb ik zelf op de catechisatie de vragen en antwoorden uit het hoofd moeten leren. Centraal stond zondag 1 met de vraag: 'wat is uw troost beide in leven en sterven?' Tegenwoordig is de Heidelberger niet meer zo breed in gebruik. Hij past ook niet zo goed in deze tijd. We willen gelukkig leven en dan is troost geen thema. We willen ook niet denken aan sterven en houden dat zoveel mogelijk buiten zicht. Dat is een groot verschil met de tijd waarin de Heidelberger Catechismus werd geschreven.

17

De Heidelberger Catechismus moet door de eeuwen heen in Nederland en Duitsland een positieve invloed hebben gehad. Zou die invloed in Heidel-

berg zelf groter zijn dan elders? Het is een aantrekkelijke gedachte en de universiteit van Heidelberg heeft nog steeds een theologische faculteit. Maar in de twintigste eeuw is er heel veel veranderd met als dramatisch dieptepunt de Tweede Wereldoorlog. Die heeft in Heidelberg zeker zijn sporen achter gelaten. Als ik de brug naar de oude stad op wil gaan, zie ik een gedenkplaat. In april 1945 is de Alte Brücke verwoest door bommen van Amerikaanse bommenwerpers. Je proeft de verontwaardiging over deze zinloze daad in de Duitse tekst op de gedenkplaat. De brug ziet er wel eeuwenoud uit, maar hij is na de oorlog volledig herbouwd.

In het oude centrum stuit ik weer op een gedenkbord. Deze hangt aan een muur bij een gat in de bebouwing. Eeuwenlang stond hier een synagoge, maar die werd verwoest. Dit keer is de oorzaak niet een bombardement, maar een daad van de burgers van Heidelberg zelf. Tijdens de Kristallnacht in 1938 gingen duizenden synagogen in Duitsland en Oostenrijk in vlammen op en hadden politie en brandweer opdracht gekregen om niet in te grijpen. Heidelberg was helaas geen uitzondering. Dat is overigens bij mijn weten niet de schuld van de Heidelberger Catechismus. Ik had toch de stille hoop dat de Heidelbergers zich positief zouden onderscheiden van andere steden in Duitsland. Maar helaas mis ik bij dit bord zelfs de verontwaardiging die sprak uit het gedenkteken bij de brug. Herbouw van de synagoge was ook niet aan de orde. Dat is logisch; een brug is altijd handig, maar wat heb je aan een synagoge als er geen Joden meer zijn. Van de ongeveer 1.400 Joden in 1933 waren er in 1945 nog 40 over; 97 procent van de Heidelberger Joden was weggevoerd.

Pas sinds een aantal jaren is deze zwarte vlek in de geschiedenis van Heidelberg bespreekbaar. Het plein waar de synagoge stond, is nu verfraaid en er zijn zogenaamde 'Stolpersteine' geplaatst in de bestrating. Op elke steen staat de naam van een slachtoffer van de Hitlertijd vermeld. Op de internetsite over de Heidelberger stolpersteine www.stolpersteine-heidelberg.de valt te lezen dat Heidelberg een bruine stad was met relatief veel aanhangers van de nazipartij van Hitler. Opmerkelijk is de melding dat de Jehovagetuigen weigerden om de Hitlergroet te brengen en als een van de weinigen in Heidelberg actief verzet pleegden. Waar waren de kerken van de reformatie, die in de 16e eeuw zo dapper het Woord verkondigden?

STOLPERN

Het Duitse werkwoord stolpern betekent struikelen of ten val komen. De Stolperstein doet me denken aan de steen des aanstoots waarover de apostelen Paulus en Petrus schrijven. Bij hen gaat het erom dat de Joden zich ergerden aan Jezus en daardoor over Hem ten val kwamen. Maar mag ik zo vrij zijn om te beweren dat de christenheid zich geërgerd heeft aan de Joden en daardoor ook gestruikeld zijn?

In verschillende Nederlandse plaatsen zoals Hattem, Kampen, Urk, Meppel, Eindhoven, Gouda, Hilversum, Assen en Maastricht zijn of worden nu stenen geplaatst. De naam 'struikelsteen' raakt ingevoerd en in het Fries heeft men zelfs al de naam 'stroffelstien' bedacht.

HITLERS KRUIS

Lutzer, voorganger van de Moody Church in Chicago schreef een boek over de protestantse kerken tijdens de regering van Hitler. Bij het lezen van dit boek, dat in de Nederlandse vertaling de titel 'Hitlers kruis' heeft gekregen, kwam de herinnering aan Heidelberg weer bij mij boven. Het is de aanleiding voor het schrijven van dit boek. Het gedrag van de meerderheid van de protestantse kerken in die tijd is niet te bevatten.

Hitler zelf was rooms-katholiek opgevoed. In 1933 was 32 % van de Duitse bevolking rooms-katholiek en 67 % protestant. Je hoeft geen rekenwonder te zijn om te begrijpen, dat de opkomst van Hitler mogelijk werd doordat velen uit de protestantse kerken op zijn partij stemden. Na de machtsovername van 1933 had Hitler geen stemmen meer nodig, maar hij had nog wel de steun van de Duitse kerken nodig. Hitler zocht daarom geestelijke eenheid en wilde rooms-katholieke en protestantse kerken samenvoegen tot een nationale kerk. Een staatskerk was ook de wens van de in 1932 gevormde groepering in de Evangelisch Lutherse kerken, die zich 'Deutsche Christen' noemde. Bij een landelijke verkiezing op de synode van Pruisen in 1933 behaalde deze groepering een overweldigende meerderheid. Daardoor konden ze onder andere de zogenaamde Ariërparagraaf invoeren in de kerk. Die paragraaf was na de machtsovername van Hitler in de wet opgenomen en maakte het mogelijk om Joodse ambtenaren per direct te ontslaan. Geheel vrijwillig pasten de Lutheranen deze paragraaf nu toe op het kleine aantal predikanten van Joodse afkomst ondanks hun doop en geloofsbelijdenis.

20

EN CHRISTUS DAN?

In een Duits kerkblad werd het volgende afgedrukt: Een visioen: Kerkdienst. Het eerste lied is gezongen. De predikant staat achter de avondmaalstafel en begint: 'Niet-ariërs wordt verzocht de kerk te verlaten.' Er staat niemand op. 'Niet-ariërs wordt verzocht onmiddellijk de kerk te verlaten.' Weer blijft alles stil. 'Niet-ariërs wordt verzocht onmiddellijk de kerk te verlaten.' Dan komt Christus van het kruis op de avondmaalstafel af en verlaat de kerk.

Gelukkig kwam er een tegenbeweging, de 'bekennende Kirche', die protesteerde tegen de verbanning van predikanten van Joodse afkomst. Hun leider was de bekende theoloog Bonhoeffer, die door zijn verzet in de gevangenis kwam. Maar de invloed van de 'Deutsche Christen' liep sterk terug. De maatregelen tegen de Joden in 1933 waren het begin van een lijdensweg, die in 1938 uitliep op de Kristallnacht en vervolgens op de vernietiging van de Joden in Duitsland en in alle door de Duitsers bezette gebieden.

DE ARIËRVERKLARING IN NEDERLAND

Voor de oorlog bleef het protest vanuit Nederland tegen de Duitse Jodenvervolging minimaal. Ook op de Kristallnacht werd nogal lauw gereageerd. De Nederlandse regering liet een heel beperkt aantal Joodse vluchtelingen toe. En hoe ironisch, voor hun opvang werd kamp Westerbork gebouwd, dat in de oorlog doorgangskamp naar de vernietigingskampen voor Joden werd.

ARIËRS?

Terwijl het al of niet Ariër zijn onder Hitler een kwestie van dood of leven was, kon niemand bewijzen dat hij van de Ariërs afstamde. Het volk Israël had allang een nauwkeurig systeem om vast te leggen uit welke stam iemand kwam, voordat in West-Europa de grote volksverhuizingen begonnen. Het is onduidelijk waar de Nederlanders en Duitsers van afstammen. In de rijke fantasie van Himmler stamden de Germanen af van een oud volk in Noord-India en Perzië, de Ariërs. Die trokken enkele duizenden jaren geleden bij de grote volksverhuizingen naar West-Europa. In de 19e eeuw ontstonden er theorieën over het edele ras van de Ariërs dat aan de oorsprong van onze beschaving zou staan. De nazi's werkten deze gedachten verder uit en kwamen tot de blonde en blauwogige Germaan als de zuiverste vertegenwoordiger van het Arische ras. Himmler, de leider van de beruchte SS en de verantwoordelijke voor concentratiekampen en het uitmoorden van de Joden, was een fanatiek aanhanger van de leer dat de Germanen een superieur ras waren en de Semieten inferieur. Zelf leek hij weinig op zijn ideaal van de edele Germaan. Himmler groeide op in het rooms-katholieke Beieren en leerde Hitler kennen in München. Volgens zijn dagboek was hij als tiener een trouw aanhanger van de kerk, maar verandert hij in een vreselijke vijand niet alleen voor de Joden maar ook voor de christenen. Himmler richtte zich op herinvoering van de oude goden van de Germanen en Vikingen en was ongetwijfeld occult bezeten.

Al een paar maanden na de bezetting in 1940 werden de Nederlanders geconfronteerd met de eerste maatregel tegen de Joden. Alle ambtenaren en al het onderwijspersoneel moest een Ariërverklaring tekenen. Als je één of meer Joodse grootouders had, moest je niet formulier A van Ariër, maar B invullen. Joodse ambtenaren en leraren werden uit hun ambt ontheven. Alhoewel de hervormde en gereformeerde kerken wel samen een protestbrief stuurden naar rijkscommissaris Seyss-Inquart, worden de verklaringen braaf getekend zowel door de zogenaamde 'Ariërs' als door de Joden. Je moest natuurlijk ook wel durf hebben om het niet te doen. De gevolgen van het massaal ondertekenen werden wellicht ook onderschat. Wie kon zich indenken, dat het uiteindelijk de bedoeling was om alle Joden weg te voeren naar vernietigingskampen. De hervormde predikant Koopmans was een uitzondering. Hij scheef in november 1940 een vlammend protest tegen de Ariërverklaring en tegen de Jodenhaat onder de titel 'Bijna te laat'. Helaas kon je het woord 'bijna' achteraf gezien wel schrappen. Slechts een klein deel van de Joden in Nederland werd door dappere mensen gered en maar een enkeling overleefde de concentratiekampen. Wie terugkeerde kwam thuis in een land waar de familie grotendeels verdwenen was en de synagogen leeg waren.

Ook al is dit een zwarte bladzij in de Nederlandse geschiedenis, toch was de houding in ons land anders dan in Duitsland. Nederland heeft niet de Jodenhaat en pogroms gekend, die in Duitsland en Oost-Europa lang voor de Tweede Wereldoorlog voorkwamen. Heeft dat te maken met het feit, dat in Nederland het calvinisme ons land eeuwenlang beïnvloed heeft en het Lutheranisme in veel mindere mate?

WAT MAAKTE RACHAB TOT EEN RECHTVAARDIGE?

Zowel in de brief aan de Hebreëën (11:31) als in de brief van Jacobus (2:25) wordt Rachab, een vrouw uit het heidense en verdorven Jericho, vermeld als geloofsheld. Dat is wel heel eervol voor een vrouw die niet afstamde uit het volk Israël en ook nog eens prostitué van beroep was.

Rachab is vaak gebruikt om te laten zien hoe groot de genade van God is: van hoer tot heilige. Het lijkt erop dat de aandacht daarbij volledig uitgaat naar haar beroep. Maar dát is niet het kernpunt. Jakobus noemt haar een rechtvaardige omdat ze geloof en daad samen liet gaan. Welke bijzondere daad bedoelt Jakobus eigenlijk? Laten we eens kijken naar haar geschiedenis zoals die beschreven staat in de Bijbel in het boek Jozua.

Toen het volk Israël vanuit Egypte na veertig jaar zwerven door de woestijn bij het beloofde land kwam, was Jericho de eerste stad op hun route. Het was een sterke stad met hoge muren en met een koning met dappere helden zoals de Heer zelf tegen Jozua zei (Jozua 6:2).

Jozua had zich al grote zorgen gemaakt en daarom spionnen naar Jericho gestuurd. Die spionnen besloten om te overnachten in het huis van Rachab. Waarom ze juist haar huis uitkozen, wordt er niet bij verteld. Was het omdat ze Rachab een aantrekkelijke vrouw vonden of omdat haar huis onderdeel was van de stadsmuur? We weten het niet, maar de Israëlische spionnen hadden het wel getroffen met Rachab. Als er soldaten van

27

de koning van Jericho komen, verstopt ze de spionnen en stuurt de soldaten met een leugen de stad uit. Kennelijk kon Rachab overtuigend liegen en daarmee redde ze het leven van de spionnen. Het was een gevaarlijke daad, die Rachab makkelijk het leven had kunnen kosten.

Waarom riskeerde Rachab haar leven en koos ze voor de moeilijke weg om de Israëlische spionnen te beschermen tegen de soldaten van haar

eigen volk?

We vinden het antwoord in de verzen 9-13 van Jozua 4:

'Ik weet,' zei ze tegen hen, 'dat de HEER dit land aan jullie heeft gegeven ... De HEER, jullie God, is immers een God die macht heeft in de hemel en op aarde.'

Rachab erkent de God JHWH van Israël als de Almachtige en vanuit dat geloof komt ze tot de daad om met gevaar voor haar leven mensen van dit volk te verbergen voor de soldaten. Dit is waar Jacobus op doelt als hij stelt dat geloof vergezeld moet gaan met daden. Het redden van de verspieders was een daad van Rachab, die voortkwam uit geloof. Wonderlijk dat ze daarvoor moest liegen. Dat was in de Tweede Wereldoorlog in Nederland in zwaar gereformeerde kringen een moeilijk punt. Maar Rachab was dan ook niet gereformeerd opgevoed.

Het lijkt zo eenvoudig maar we weten van de Tweede Wereldoorlog dat dergelijke verzetsdaden een groot geloof vragen. Wonderlijk dat de mensen die in die tijd Joden verborgen voor de Duitse soldaten door de staat Israël zijn benoemd tot 'rechtvaardigen uit de volken'. Eén van de Nederlanders, die tot rechtvaardige is benoemd, is Corrie ten Boom, een van de grootste getuigen van Jezus uit de vorige eeuw.

Het is voor christenen wonderlijk dat de staat Israël mensen tot rechtvaardige uitroept. Uiteindelijk is het oordeel gegeven aan Jezus, de Zoon van God en niet aan staten, kerkgenootschappen of de paus.

Uit de tekst in Jozua krijg ik ook het gevoel dat Jozua vraagtekens had bij de spontane belofte van de spionnen aan Rachab om haar en haar hele familie te redden van de dood. Welke kerkenraad zou ook met zoiets instemmen? In Jozua 6 vers 23 lezen we dat Rachab met haar familie buiten de legerplaats van het volk moest blijven. Maar kennelijk was Rachab wel bijzonder in de ogen van de Heer van Israël. Ze wordt later eervol opgenomen in Zijn volk. De naam Rachab komt voor in het geslachtsregister van Jezus.

Uiteraard zijn onze daden bij het geloof niet zo uitzonderlijk als die van Rachab. De Heer JHWH ziet ook onze kleine daden als we geven voor armen, zieken helpen, enzovoorts. Maar we kunnen uit de geschiedenis van Rachab leren dat het voor kan komen dat je keuzes moet maken met gevaar voor je leven.

AUSCHWITZ EN HET LIJDEN VAN JOB

Na de Tweede Wereldoorlog hebben veel mensen hun geloof in God opgezegd vanuit de gedachte dat Auschwitz en het bestaan van God elkaar uitsluiten. Uiteraard begrijpen deze mensen wel dat Hitler en Himmler en hun volgelingen verantwoordelijk zijn voor de systematische uitroeiing van miljoenen Joden. Maar als er een God zou bestaan dan had hij ingegrepen, is hun redenering. Hun logica is al duizenden jaren oud. Toen de rechtvaardige Job zwaar moest lijden zonder enige oorzaak, stelde zijn vrouw hem voor om God maar te vervloeken en te sterven. Maar Job blijft trouw aan JHWH ondanks al zijn ellende. In de Nederlandse vertalingen staat er met hoofdletters het woord HEER en dat betekent dat in de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst er JHWH staat. Dat is geen onbelangrijk detail. De naam JHWH betekent 'Ik ben' en 'Ik zal er zijn' (zie hoofdstuk 4). JHWH Zelf is aanwezig bij Job ook in zijn lijden. Het boek Job leert ons dat Hij er niet alleen bij is, maar op Zijn tijd en met bovenmenselijke wijsheid ingrijpt. Die wetenschap is een grote troost voor iedere gelovige die lijdt.

Job spreekt JHWH aan over zijn lijden, maar aan het eind van het boek spreekt de Heer JHWH persoonlijk tot Job.

Het boek Job is belangrijk voor alle gelovigen in periodes dat ze lijden moeten ondergaan dat ze niet kunnen begrijpen. Maar er zit ook een diepere betekenis in dit Bijbelboek. In de levensgeschiedenis van de persoon Job kun je het lijden van de vrome Israëlieten door de eeuwen heen herkennen met als onbegrijpelijk dieptepunt de concentratiekampen van Himmler.

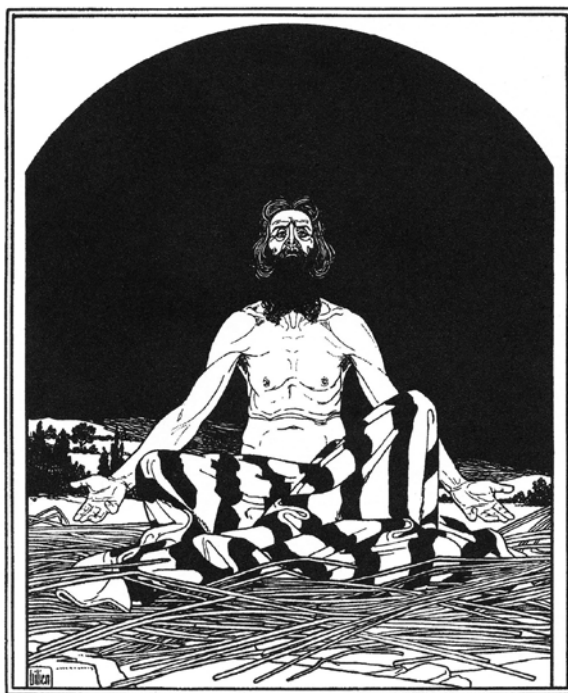
'Job – troostboek voor Israël' is de titel van het boek dat mevrouw Van de Spek-Begemann schreef. Zij schreef haar boek nadat ze het in 1946 gepubliceerde 'Das Buch Hiob und das Schicksal des jüdischen Volkes' van de Messiasbelijdende Jodin Margarete Susman in het Nederlands vertaald had.

Ook Willem Ouweneel is getroffen geraakt door de overeenkomsten tussen Job en de Joden. Hij schreef het boek 'Het Jobslijden van Israël'.

Job worstelt om de wegen van de Heer JHWH te begrijpen zonder te weten dat hij het doelwit van Satan is geworden. Dat geldt ook voor de Joden door de eeuwen heen die dwars door alle vervolging en verschrikkingen heen trouw blijven aan hun dienst aan de Heer JHWH. Uiteindelijk spreekt de Heer JHWH tot Job nadat Job eerder in zijn wanhoop tot God geroepen heeft en alle beschuldigingen van zijn 'vrienden' heeft weerproken.

In zijn brief aan de Romeinen beschrijft Paulus in hoofdstuk 11 de val en wederopstanding van het volk Israël. Het lijkt wel alsof Paulus namens Job spreekt na de redevoweringen van de Heer JHWH als Paulus zegt: *'Hoe onuitputtelijk zijn Gods rijkdom, wijsheid en kennis, hoe ondoorgrondelijk zijn oordelen en hoe onbegrijpelijk zijn wegen. Wie kent de gedachten van de Heer, wie was ooit zijn raadsman? Wie heeft hem iets gegeven dat door hem moest worden terugbetaald?'*

(Rom 11:33-35)

Met een 'struikelsteen' (Stolperstein) kun je de plaats markeren waar een Jood woonde die in de gruwelijke ovens van de nazi's is gecremeerd. De eerste struikelsteen in Nederland werd gelegd in Borne. Opvallend is dat plaatsen met grote reformatorische kerken zoals Kampen, Urk, Gouda, Hattem en Meppel actief zijn. Er is oprechte bewogenheid met de Joden die via Westerbork per trein enkele reis naar Auschwitz en Sobibor gingen. Maar is er in de protestantse kerken wel voldoende kennis over de achtergronden van de Jodenhaat? Zegt het leerboek van het Calvinisme, de Heidelberger Catechismus, iets over dit onderwerp?

Dit boek geeft inzicht in de rol van het volk Israël en de wonderlijke verbondenheid van Juda met Jezus Christus, de Messias.

Een onderzoek van het bekende Simon Wiesenthal Centrum geeft een lijn aan tussen de Holocaust en Jeruzalem. Die stad staat centraal in de Bijbel. De terugkeer van Jezus naar Jeruzalem is nabij. Daardoor neemt de tegenstand van duistere machten tegen Israël en tegen de Gemeente van Jezus toe. Het zijn dezelfde machten die Hitler voortdreven. Maar het duister wint niet. Het nieuwe Jeruzalem is een stad met het licht van God.

*Met illustraties
van E.M. Lilien*

www.toetssteen-boeken.nl
ISBN 978-90-818914-0-0